

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.67.72-80>

УДК 721, 725, 728, 72.01, 747

Праслова Валентина Олександрівна,

кандидат архітектури, доцент

кафедри дизайну архітектурного середовища

Київський національний університет будівництва і архітектури

praslova.vo@knuba.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-9342-6996>

ПАБЛІКАРТ ЯК ХУДОЖНІЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРНО-МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: у статті розглядаються закономірності розвитку сучасних форм публікарту, що дозволяють переосмислити розвиток архітектурно-міського середовища з позицій художнього проєктування. В результаті дослідження сформульовано чотири принципи публікарту на трьох ієрархічних рівнях системи архітектурно-міського середовища, а саме: принцип інтерактивності, дигіталізації, креативності, концептуальності. Виділені принципи спираються на характерні тенденції і процеси формування. Аналіз сучасних форм публікарту, таких як інсталяція, перфоманс, хепенінг, виявив їх використання в межах кожного з визначених принципів. При чому, кожен з принципів розглядає перелічені форми з власного куту зору, внаслідок чого вони набувають індивідуального змісту. Це дозволяє розглядати та розвивати публікарт середовище як багаторівневу інтерактивну відкриту систему з розвиненим культурним контекстом, що взаємодіє з людиною в просторі та часі.

Ключові слова: художнє проєктування; публік арт; архітектурно-міське середовище; інсталяції; перфоманс; хепенінг.

Постановка проблеми. Часткова втрата емоційно-образного сприйняття спонукають до пошуку альтернативних шляхів розвитку міського середовища України. В межах публікарту можливе перекодування міського і архітектурного оточення, що допомагає розвивати нові емоції, образні асоціації та взаємодію людини і середовища. Таким чином формується нове соціокультурне міське середовище засобами публікарту, відбувається взаємодія мистецтва та людини в публічному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Єфімова Анна аналізує публікарт як феномен сучасного мистецтва на прикладі українського досвіду [5]; Мусієнко Н. розглядає публікарт у просторі сучасного міста [10]; Kwon M. досліджує мистецтво та міську ідентичність [8]; Чепелик О. вивчає взаємодію

архітектурних просторів сучасного мистецтва та новітніх технологій, практики соціальної скульптури, а також публікарт як співвідношення форм і смислів в урбаністичних просторах [20]; Заєць Д. досліджує публічне мистецтво з точки зору актуалізації соціальної пам'яті у міському просторі [6]; Алексеєва А. проводить польові дослідження публічного простору Art-Ukraine [1]; Протас М. розглядає публікарт як фактичну інтеракцію мультикультуралізму та як можливий варіант інтеграції такого середовища у світовий культурний процес [15]. Пшінка Н. в дослідженні розглядає концепцію свободи як фактор становлення і трансформації мистецтва публікарту [16]. У статті Миленкової Р. досліджується явище community art, яке виступає засобом впливу на спільноти та формування громадянського суспільства через мистецькі практики, а також розглядаються передумови виходу мистецтва у публічний простір, основні алгоритми взаємодії з оточуючим середовищем. Community art розглядається як складова public art, яка вирізняється обов'язковою залученістю громад [9].

Метою публікації роботи є систематизація інформації про формування архітектурно-міського середовища засобами публікарту, дослідження сучасних форм публікарту як інструменту передачі соціальних меседжів і сенсів в публічному просторі, визначення принципів публікарту.

Основна частина. Аналіз художніх форм мистецтва кінця ХХ століття виявив тенденції мультидисциплінарності та виходу за межі художньої інфраструктури в публічне архітектурно-міське середовище. При чому, об'єкти публікарту активно впроваджуються в середовище надвеликих міст України та лише частково в середовище інших міст. Існування та бурхливий розвиток даних об'єктів є ознакою сучасного міста з розвиненим архітектурно-міським середовищем та інтеграції у світовий культурний процес [5]. Публікарт є формою сучасного мистецтва, що інтерактивно взаємодіє з глядачем, піднімаючи питання сучасного мистецтва та простору, в якому воно розміщено. Представники публікарту перетворюють міське середовище в експозиційний простір, додаючи до звичних функцій художньо-естетичне сприйняття роботи та спілкування глядача з автором. Публікарт, або муніципальне мистецтво, включає будь-які твори мистецтва, розміщені в громадському відкритому для містян [4]. Однак на практиці цей термін включає в себе твори мистецтва, придбані за державний кошт або отримані в суспільне надбання шляхом пожертвування чи публічної демонстрації незалежно від того, де вони знаходяться в середовищі та хто має можливість з ними взаємодіяти. В категорію публікарту включаються твори образотворчого, декоративного та пластичного мистецтва: архітектура і скульптура; живопис, вітражі, кераміка, мозаїка, гобелени; форми сучасного мистецтва [7, 19]. В результаті систематизації існуючої інформації сформульовано чотири художні принципи

публікарту. Це принципи інтерактивності, дигіталізації, креативності, концептуальності.

В основу принципу інтерактивності художнього проектування покладено співучасність містян в середовищному мистецтві повсякденності, до якого належать об'єкти публікарту. Принцип інтерактивності полягає в організації такої структури архітектурно-міського середовища та об'єктів, що дозволяє взаємодію та вплив різного ступеню на його елементи та передачу контролю над функціонально-інформаційним обміном, образним змістом, емоційною складовою містянам. Елементами інтерактивності є всі елементи системи, за допомогою яких відбувається взаємодія з відвідувачами, можливість тестувати сценарії та проектувати власний автономний простір цієї взаємодії [14]. Як відзначають спеціалісти Centre for Urban Design and Mental Health з Лондону, відчуття автономності є ключовим аспектом підтримки психічного здоров'я. В їх дослідженні мова йде про зрозуміле для містян просторове середовище та можливість робити у ньому власний вибір. Наприклад можливість обирати маршрут, варіативність форми, кольору, текстур елементів та інструментів для роботи з ними, параметрів освітлення під власні потреби, ухвалювати низку самостійних рішень і відстоювати їх [2, 17].

Принцип дигіталізації художнього проектування використовує медіа технології, що активно впроваджуються в середовище публікарту задля пошуку нових емоційно-образних характеристик середовищного міського мистецтва та розвитку віртуального об'єкту у якості мінливої структури. Це переважно твори, що органічно поєднують в єдине ціле протилежні за змістом характеристики: фізичні і цифрові, статичні і змінні, візуальні та не візуальні, аудіальні та не аудіальні, кінестетичні та навпаки. Тому медіа об'єкти спираються на сучасні світлові технології, такі як відео графіка, голограмами, лазери, саунд дизайн, створюючи об'ємні світлотіньові динамічні витвори та з транслюючи філософські сенси та соціальний вплив, цінності [11, 12].

Принцип креативності художнього проектування полягає в здатності публічного простору творчо реагувати на нові умови, критикувати традиційні схеми та відхилятися від звичних шаблонів, продукувати принципово нові ідеї архітектурно-просторової організації та впроваджувати їх в практику публікарту. Об'єкти, що створюються в межах даного принципу, привертають увагу за рахунок шокування, пародіювання, легкості сприйняття, яскравості і високої запам'ятованості образу [14]. Це підтверджують висновки роботи нейропсихолога Коліна Елларда з Університету Ватерлоо, який досліджував вплив геометрії і фактур фасадів будівель на емоції людей. У результаті з'ясував, що фасади, де є гра ліній, ускладнений ритм викликають приємне збудження та інтерес, одноманітні форми навпаки — пригнічують психіку [17].

Конфігурація простору теж має значний вплив на взаємодію з людиною. Урбаніст Йен Гел у книжці «Міста для людей» аналізує таку характеристику, як розмірність простору. В дослідженнях він визначає відстані, що забезпечують зоровий контакт між людьми, взаємну комунікацію та можливість розпізнати емоційну складову середовища. Зокрема, відчуття пастки і тривоги виникає в просторі зі сліпими зонами, що не має візуальних акцентів. При організації простору без сліпих зон, з запланованою варіативністю вибору маршрутів та організованими акцентами створюється відчуття контролю [3].

Принцип концептуальності художнього проектування уособлює ідею енвайронменту - одного з головних напрямів концептуального мистецтва, що активно розвивається в публічному міському просторі з другої половини двадцятого сторіччя. Цей напрям художнього просторового мистецтва передбачає роботу з архітектурно-міським середовищем шляхом впровадження в нього інсталяцій, хепенінгів, відео, звуку, реді-мейдів. Його базовими складовими є час, місце, тіло художника або артоб'єкт, звук, можливість комунікації художника та глядача, що в залежності від ступеню комунікації є ознаками перформансу чи хепенінгу [13, 18]. Об'єднання глядацької співучасті і художньої події за рахунок слідування жорстким інструкціям, що виконує роль концептуального елемента, зміщення від об'єкту до концепту також є втіленням принципу інтерактивності.

Таким чином, такі сучасні художні медіуми, такі як інсталяції, хепенінги та перформанси, пронизують чотири сформульовані принципи публікарту, керуючись переважно процесом творення та емоційністю, не результатом. Ці форми мистецтва використовують тривимірні інсталяції чи саме тіло художника для взаємодії та зміни сприйняття публічного простору людиною.

Поява медіа технологій призвела до створення об'єктів публікарту не тільки у фізичному просторі, але й у віртуальному. Це додало такий напрям, як цифрове мистецтво, яке використовує комп'ютерні графіку, віртуальну реальність та інші цифрові технології, а також концептуальне мистецтво, що ставить акцент на ідею та концепцію за рахунок матеріального втілення. Ще одним медіумом стало світлове мистецтво, що використовує фізичне і віртуальне освітлення, проекції та інші світлові ефекти для створення вражаючих творів мистецтва в публічному просторі [12]. Ці сучасні художні напрями та відповідні їм медіуми розширюють можливості публікарту, дозволяючи створювати вражаючі та інтерактивні твори мистецтва, як у фізичному, так і у віртуальному просторі, та сприяють розвитку експерименту й творчого виразу в публічному просторі.

Висновки. В статті розглядається публікарт як актуальний художній напрям, що сприяє художньому проєктуванню архітектурно-міського середовища. Він розглядає середовище як багаторівневу відкриту систему з розвиненим культурним контекстом, що взаємодіє з людиною в просторі та часі. Проаналізовано сучасні форми публікарту: інсталяційне мистецтво, перформанси, хепенінги. В результаті систематизації існуючої інформації виділено чотири принципи публікарту. Це принципи інтерактивності, концептуальності, дигіталізації, креативності. Гармонійне їх поєднання допомагає розвивати дружній простір відповідно до індивідуальних потреб людини та формувати емоційне інтерактивне архітектурно-міське середовище з унікальною атмосферою та соціальними меседжами. Перспективи подальших досліджень варто зосередити на детальному аналізі прийомів публікарту в художньому проєктуванні предметно-просторового середовища.

Список джерел

1. Алексеева А. Польові дослідження публічного простору Art-Ukraine. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Л.: ЛНАМ, 2010. Вип. 4 (17). С. 158-161.
2. Centre for Urban Design and Mental Health URL: <https://www.urbandesignmentalhealth.com/london-dialogue.html> (дата звернення 21 червня 2023).
3. Гел Й. Міста для людей. К.: Основи, 2018. 304 с.
4. Groys B. *Art Power*. — С.: MIT Press, 2013. 200 р.
5. Єфімова А. Public art як феномен сучасного мистецтва: український досвід. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Л.: ЛНАМ, 2011 Вип. 22. С. 100-112.
6. Заєць Д. Публічне мистецтво та актуалізація соціальної пам'яті у міському просторі Харкова URL: https://www.academia.edu/84310164/Contemporary_Public_Art_in_the_Kharkivs_Urban_Space (дата звернення 5 червня 2023).
7. Коллинс Н. Паблик-арт: определение, история, типы URL: <https://gallerix.ru/pedia/public-art/> (дата звернення 18 червня 2023).
8. Kwon M. Public Art and Urban Identities URL: <https://transversal.at/transversal/0102/kwon/en> (дата звернення 18 червня 2023).
9. Миленкова Р. В. Community art як засіб формування громадянського суспільства. *Світогляд-Філософія-Релігія*. Суми: СДУ, 2019. Вип. 13. Ч. 2. С. 113-121.

10. Мусієнко Н. Public Art у просторі сучасного міста: Київська практика. *Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини*. К.: НАМУ, 2010. Вип. 7. С. 136-149.

11. Праслова В.О. Медіа-арт як напрям розвитку художнього проектування архітектурного середовища. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. К.: КНУБА, 2022. Вип. 62. С. 304-313. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.62.304-313>

12. Праслова В. О. Світло як художній засіб проектування архітектурного та міського середовища. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. К.: КНУБА, 2023. Вип. 66. С. 58-69. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.58-69>

13. Праслова В. О. Перформанс в художньому проектуванні. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. К.: КНУБА, 2018. Вип. 52. С. 115-120.

14. Praslova V. O. Modern artistic approaches of architectural organization of public and residential environment. *Вісник одеської державної академії будівництва та архітектури*. О.: ОДАБА, 2021. Вип. 84, С. 7-15. DOI: [10.31650/2415-377X-2021-84-7-15](https://doi.org/10.31650/2415-377X-2021-84-7-15)

15. Протас М. Global Public Art як фатична інтеракція мультикультуралізму. *Мистецтвознавство України*. К.: НАМУ, 2021. Вип. 21, С. 69-77.

16. Пшінка Н. М. Концепція свободи як фактор становлення і трансформації мистецтва Public Art. *Дослідження проблем гуманітарних наук*. К.: КНУТД, 2019. С. 102-107.

17. Скиба М. Простір має значення: чому архітектор важливий в житті людей URL: <https://kharkiv.school/news/prostir-maje-znachennia/> (дата звернення 21 червня 2023).

18. Скиба Ю. Ю., Луньо П. Є. Мистецтво перформансу як спосіб життя. *Молодий вчений*. О.: Молодий вчений, 2019. Вип. 11 (75), С. 281-284. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-61>

19. Станіславська К.І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури. К.: НАКККіМ, 2016. 352 с.

20. Чепелик О. В. Public art: співвідношення форм і смислів, або Розглядаючи сучасне візуальне мистецтво в урбаністичних просторах. *Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини*. К.: НАМУ, 2010. Вип. 7, С. 460-467.

References

1. Alekseeva, A. (2010). Polovi doslidzhennia publicnogo prostoru Art-Ukraine. [Field studies of public space Art-Ukraine.] *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*. L.: LNAM, Vyp. 4 (17). pp. 158-161. (in Ukrainian)

2. Centre for Urban Design and Mental Health [Online]. Available: <https://www.urbandesignmentalhealth.com/london-dialogue.html> Accessed on: June 21, 2023. (in English)
3. Gel, Y. (2018). *Mista dlia liudei [Cities for people.]* K.: Osnovy, 304 p. (in Ukrainian)
4. Groys, B. (2013). *Art Power.* C.: MIT Press, 200 p. (in English)
5. Yefimova, A. (2011). Public art yak fenomen suchasnoho mystetstva: ukrainskyi dosvid. [Public art as a phenomenon of modern art: Ukrainian experience.] *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv.* L.: LNAM, Vyp. 22. pp. 100-112. (in Ukrainian)
6. Zayets, D. Publichne mystetstvo ta aktualizatsiia sotsialnoi pam'iaty u miskomu prostori Kharkova. [Public art and actualization of social memory in the urban space of Kharkiv] [Online]. Available: https://www.academia.edu/84310164/Contemporary_Public_Art_in_the_Kharkivs_Urban_Space Accessed on: June 5, 2023. (in Ukrainian)
7. Collins, N. Pablyk-art: opredelenye, ystoriya, typy. [Public art: definition, history, types] [Online]. Available: <https://gallerix.ru/pedia/public-art/> Accessed on: June 18, 2023. (in Russian)
8. Kwon, M. Public Art and Urban Identities [Online]. Available: <https://transversal.at/transversal/0102/kwon/en> Accessed on: June 18, 2023. (in English)
9. Mylenkova, R. V. (2019). Community art yak zasib formuvannia hromadianskoho suspilstva. [Community art as a means of forming civil society.] *Svitohliad-Filosofia-Relihiia.* Sumy: SSU, Vyp. 13. Part 2. pp. 113-121. (in Ukrainian)
10. Musienko, N. (2010). Public Art u prostori suchasnoho mista: Kyivska praktyka. [Public Art in the space of the modern city: Kyiv practice.] *Suchasni problemy doslidzhennia, restavratsii ta zberezhennia kulturnoi spadshchyny.* K.: NAMU, Vyp. 7. pp. 136-149. (in Ukrainian)
11. Praslova, V. (2022). MEDIA ART AS A DIRECTION FOR THE DEVELOPMENT OF ARTISTIC DESIGN OF THE ARCHITECTURAL ENVIRONMENT. *Current Problems of Architecture and Urban Planning*, (62), 304–313. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.62.304-313> (in Ukrainian)
12. Praslova, V. (2023). Light as an artistic tool of designing the architectural and urban environment. *Current Problems of Architecture and Urban Planning*, (66), 58–69. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.58-69> (in Ukrainian)
13. Praslova, V. O. (2018). Perfomans v khudozhnomu proektuvanni. [Performance in artistic design.] *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia.* K.: KNUBA, Vyp. 52. pp. 115-120. (in Ukrainian)

14. Praslova, V. O. (2021). Modern artistic approaches of architectural organization of public and residential environment, *Visnyk odeskoi derzhavnoi akademii budivnytstva ta arkhitektury*. O.: ODABA, Vyp. 84, pp. 7-15. DOI: [10.31650/2415-377X-2021-84-7-15](https://doi.org/10.31650/2415-377X-2021-84-7-15) (in English)
15. Protas, M. (2021). Global Public Art yak fatychna interaktsiia multykulturalizmu. [Global Public Art as phatic interaction of multiculturalism.] *Mystetstvoznavstvo Ukrainy*. K.: NAMU, Vyp. 21, pp. 69-77. (in Ukrainian)
16. Pshinka, N. M. (2019). Kontseptsiia svobody yak faktor stanovlennia i transformatsii mystetstva Public Art. [The concept of freedom as a factor in the formation and transformation of art Public Art.]. *Doslidzhennia problem humanitarnykh nauk*. K.: KNUTD, pp. 102-107. (in Ukrainian)
17. Skiba, M. Prostir maie znachennia: chomu arkhitektoz vzhlyvnyi v zhytti liudei. [Space matters: why an architect is important in people's lives] [Online]. Available: <https://kharkiv.school/news/prostir-maje-znachennia/> Accessed on: June 17, 2023. (in Ukrainian)
18. Skyba, Y. Y., Lunyo, P. E. (2019). Mystetstvo performansu yak sposib zhyttia. [Performance art as a way of life.] *Molodyi vchenyi*. O.: Young scientist, Vyp. 11 (75), pp. 281-284. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-61> (in Ukrainian)
19. Stanislavska, K. I. (2016). *Artistic and performing forms of modern culture*. [Mystetsko-vydovyshchni formy suchasnoi kultury] K.: NAKKKiM, 352 p. (in Ukrainian)
20. Chepelyk, O. V. (2010). Public art: spivvidnoshennia form i smysliv, abo Rozghliadaiuchy suchasne vizualne mystetstvo v urbanistychnykh prostorakh [Public art: the relationship between forms and meanings, or Considering modern visual art in urban spaces.] *Suchasni problemy doslidzhennia, restavratsii ta zberezhennia kulturnoi spadshchyny*. K.: NAMU, Vyp. 7, pp. 460-467. (in Ukrainian)

Annotation

Valentyna Praslova, PhD of Architecture, Associate Professor, Department of Design of the Architectural Environment, Kiev National University of Construction and Architecture.

Public art as an artistic way of development of the architectural and urban environment

The article considers public art as an artistic direction that contributes to the restoration and development of the architectural and urban environment. The analysis of artistic forms of art of the end of the 20th century revealed the trends of multidisciplinary and going beyond the artistic infrastructure into the public architectural and urban environment. Moreover, public art objects are actively introduced into the environment of super-large cities of Ukraine and only partially into the environment of other cities. The existence and rapid development of these objects is a sign of a modern super-large city with a developed architectural and urban environment and integration into the world cultural process. Public art is a form of contemporary art that interacts interactively with the viewer, raising questions about contemporary art and the space in which it is placed. Modern forms of public art were analyzed and four principles of public art were identified as a result of the systematization of existing information. These are the principles of interactivity, conceptuality, digitalization, creativity. Their harmonious combination helps to develop a friendly space in accordance with the individual needs of a person and to form an emotional interactive architectural and urban environment with a unique atmosphere and social messages. Such modern artistic mediums as installations, happenings and performances permeate the four formulated principles of public art, mainly focusing not on the result, but on the process of creation and the emotional component of the environment. They are mixed genres of visual art that use objects of public art or the artist's body to interact and change people's perception of public space. It should be noted that the development of media technologies has led to the creation of public art objects not only in physical, but also in virtual space, covering, in addition to land art and environment, also digital, conceptual and light art. This allows considering and developing the artificial space and public environment as a multi-level interactive open system with a developed cultural context that interacts with people in space and time.

Key words: artistic design; public art; architectural and urban environment; installation; performance; happening.